

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

27. travnja 2017.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Prijenos poduzeća – Zaštita prava radnika – Direktiva 2001/23/EZ – Članak 3. – Ugovor o radu – Zakonodavstvo države članice kojim se odobrava uvrštavanje klauzula koje upućuju na kolektivne ugovore o radu nakon prijenosa – Primjena u odnosu na preuzimatelja“

U spojenim predmetima C-680/15 i C-681/15,

povodom dvaju zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a koje je uputio Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud, Njemačka), odlukama od 17. lipnja 2015., koje je Sud zaprimio 17. prosinca 2015., u postupcima

Asklepios Kliniken Langen-Seligenstadt GmbH

protiv

Ivana Felje (C-680/15)

i

Asklepios Dienstleistungsgesellschaft mbH

protiv

Vittorie Graf (C-681/15),

SUD (treće vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, M. Vilaras, J. Malenovský (izvjestitelj), M. Safjan i D. Šváby, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: K. Malacek, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 23. studenoga 2016.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za Asklepios Kliniken Langen-Seligenstadt GmbH i Asklepios Dienstleistungsgesellschaft mbH, A. Dziuba i W. Lipinski, *Rechtsanwälte*,

— za Ivana Felju i Vittoriu Graf, R. Buschmann, savjetnik

* Jezik postupka: njemački

— za Kraljevinu Norvešku, C. Anker, C. Rydning i P. Wennerås, u svojstvu agenata,
— za Europsku komisiju, T. Maxian Rusche i M. Kellerbauer, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 19. siječnja 2017.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članka 3. Direktive Vijeća 2001/23/EZ od 12. ožujka 2001. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na zaštitu prava zaposlenika kod prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova poduzeća ili pogona (SL 2001., L 82, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 3., str. 151.), kao i članka 16. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 2 Ti su zahtjevi upućeni u okviru spora između Ivana Felje i Vittorie Graf (u daljnjem tekstu, zajedno: zaposlenici) i društava Asklepios Kliniken Langen-Seligenstadt GmbH odnosno Asklepios Dienstleistungsgesellschaft mbH (u daljnjem tekstu, zajedno: Asklepios) u vezi s primjenom kolektivnog ugovora o radu.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Direktiva 2001/23 kodificira Direktivu Vijeća 77/187/EEZ od 14. veljače 1977. o usklađivanju prava država članica o zaštiti prava zaposlenika u slučaju prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova poduzeća ili pogona (SL 1977., L 61, str. 26.) [neslužbeni prijevod], kako je izmijenjena Direktivom Vijeća 98/50/EZ od 29. lipnja 1998. (SL 1998., L 201, str. 88., u daljnjem tekstu: Direktiva 77/187).

- 4 Članak 1. stavak 1. točka (a) Direktive 2001/23 predviđa:

„Ova se Direktiva primjenjuje na svaki prijenos poduzeća, pogona ili dijela poduzeća ili pogona na drugog poslodavca, koji je posljedica ugovornog prijenosa, pripajanja ili spajanja poduzeća.”

- 5 Članak 3. te direktive određuje:

„1. Prava i obveze prenositelja, koja na dan prijenosa proizlaze iz postojećeg ugovora o radu ili radnog odnosa, na temelju takvog prijenosa prenose se na preuzimatelja.

[...]

3. Nakon prijenosa, preuzimatelj nastavlja poštovati odredbe i uvjete dogovorene kolektivnim ugovorima pod istim uvjetima koji se prema tom ugovoru primjenjuju na prenositelja, do dana ukidanja ili isteka kolektivnog ugovora ili stupanja na snagu ili primjene drugog kolektivnog ugovora.

Države članice mogu ograničiti razdoblje poštovanja takvih odredbi i uvjeta, pod uvjetom da nije kraće od jedne godine.

[...]”

Njemačko pravo

- 6 U Njemačkoj su prava i obveze prilikom prijenosa poduzeća uređene člankom 613.a Bürgerliches Gesetzbucha (Građanskog zakonika), čiji stavak 1. glasi kako slijedi:

„Kad se poduzeće ili dio poduzeća pravnim aktom prenosi na drugog vlasnika, on stupa na njegovo mjesto u svim pravima i obvezama koje proizlaze iz ugovorâ o radu na snazi u trenutku prijenosa. Ako su ta prava i obveze uređene pravnim pravilima kolektivnog ugovora ili sporazumom na razini poduzeća, one postaju sastavnim dijelom ugovora o radu između novog vlasnika i zaposlenika i ne mogu se izmijeniti na štetu potonjeg prije isteka jedne godine računajući od datuma prijenosa. Druga se rečenica ne primjenjuje kad su prava i obveze novog vlasnika uređene odredbama drugog kolektivnog ugovora ili drugim sporazumom na razini poduzeća. Ta se prava i obveze mogu izmijeniti prije isteka roka od godine dana utvrđenog u drugoj rečenici ako kolektivni ugovor ili sporazum na razini poduzeća nisu više na snazi ili ako ne postoji uzajamna obveza poštovanja drugog kolektivnog ugovora čija je primjena ugovorena između novog vlasnika i zaposlenika.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 7 Zaposlenici su radili u bolnici Dreieich-Lange (Njemačka), koja je ovisila o općinskoj teritorijalnoj jedinici. I. Felja je tamo od 1978. radio kao polivalentni radnik/vrtlar, dok je V. Graf od 1986. bila zaposlena kao njegovateljica. Nakon što je 1995. općinska teritorijalna zajednica bolnicu prenijela društvu s ograničenom odgovornosti (GmbH), dio poduzeća u kojem su radili zaposlenici prenesen je 1997. društvu KLS Facility Management GmbH (u daljnjem tekstu: KLS FM).
- 8 Ugovori o radu koje su sklopili zaposlenici i KLS FM, koji ne pripada niti jednoj organizaciji poslodavaca koja je pregovarala i sudjelovala u sklapanju kolektivnog ugovora o radu, sadržavali su „dinamičku” klauzulu o upućivanju koja je određivala da će njihove radne odnose uređivati, kao i prije prijenosa, Bundesmanteltarifvertrag für Arbeiter gemeindlicher Verwaltungen und Betriebe (Savezni kolektivni ugovor za zaposlenike u upravi i općinskim poduzećima, u daljnjem tekstu: BMT - G II), ali također, ubuduće, kolektivni ugovori koji će ga nadopuniti, izmijeniti ili zamijeniti.
- 9 Nadalje, KLS FM pripojen je grupi poduzeća u bolničkom sektoru.
- 10 Dio poduzeća u kojem su radili zaposlenici 1. srpnja 2008. prenesen je drugom društvu te grupe, odnosno Asklepiosu. Poput KLS FM-a, Asklepiosa kao člana organizacije poslodavaca ne obvezuje ni BMT-G II ni Tarifvertrag für den öffentlichen Dienst (Kolektivni ugovor za javnu službu, u daljnjem tekstu: TVöD), koji ga je zamijenio od 1. listopada 2005., ni Tarifvertrag zur Überleitung der Beschäftigten der kommunalen Arbeitgeber in den TVöD und zur Regelung des Übergangsrechts (Kolektivni ugovor o prijenosu zaposlenika lokalnih zajednica obuhvaćenih TVöD-om i o pravilima o prijelaznom pravu).
- 11 Zaposlenici su podnijeli tužbu pred sudom kako bi se utvrdilo da se, sukladno „dinamičkoj” klauzuli o upućivanju na BMT-G II iz njihovih pojedinačnih ugovora o radu, na njihove radne odnose primjenjuju odredbe TVöD-a i kolektivnih ugovora koji ga dopunjuju, kao i odredbe Kolektivnog ugovora o prijenosu zaposlenika lokalnih zajednica obuhvaćenih TVöD-om i o pravilima o prijelaznom pravu, u verzijama tih odredbi koje su bile na snazi u vrijeme podnošenja njihova zahtjeva.
- 12 Asklepios ističe da se Direktivi 2001/23 i članku 16. Povelje protivi pravni učinak, predviđen u nacionalnom pravu, takve „dinamičke” primjene kolektivnih ugovora za javnu službu na koje upućuje ugovor o radu. Prema njemu, nakon prijenosa dotičnih zaposlenika drugom poslodavcu treba se „statički” primjenjivati sustav tih ugovora, na način da se samo uvjeti rada ugovoreni u ugovoru o radu sklopljenom s poslodavcem prenositeljem, vezani uz kolektivne ugovore obuhvaćene tim ugovorom, mogu primijeniti u odnosu na poslodavca preuzimatelja.

- 13 Niži sudovi prihvatili su tužbe koje su podnijeli zaposlenici, a Asklepios je pred sudom koji je uputio zahtjev pokrenuo postupak revizije („Revision”).
- 14 U tim je okolnostima Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud, Njemačka) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. (a) Protivi li se članku 3. Direktive [2001/23] nacionalno pravilo koje propisuje da u slučaju prijenosa poduzeća ili pogona svi uvjeti rada koje su prenositelj i zaposlenik privatnopravno i pojedinačno dogovorili u ugovoru o radu neizmijenjeni prelaze na preuzimatelja – kao da ih je pojedinačnim ugovorom sâm dogovorio sa zaposlenikom – ako nacionalno pravo za preuzimatelja propisuje i sporazumne i jednostrane mogućnosti prilagodbe tih odredbi?
- (b) U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje [točku (a),] u cijelosti ili za određenu skupinu pojedinačno dogovorenih uvjeta rada iz ugovora o radu između prenositelja i zaposlenika:

Proizlazi li iz primjene članka 3. Direktive 2001/23 da određene uvjete iz ugovora o radu koji su privatnopravno dogovoreni između prenositelja i zaposlenika treba izuzeti od neizmijenjenog prijenosa na preuzimatelja i prilagoditi ih isključivo zbog prijenosa poduzeća ili pogona?

(c) Ako prema odgovorima Suda na [prvo pitanje, točke (a) i (b)], pojedinačno upućivanje dogovoreno pojedinačnim ugovorom o radu na temelju kojeg određene odredbe iz kolektivnog ugovora privatnopravno dinamično postaju sadržaj ugovora o radu ne prelazi u neizmijenjenom obliku na preuzimatelja:

- i) Primjenjuje li se to i u slučajevima kada ni prenositelj ni preuzimatelj nisu stranka kolektivnog ugovora niti su članovi takve stranke odnosno ako se odredbe iz kolektivnog ugovora još prije prijenosa poduzeća ili pogona ne bi primjenjivale na radni odnos s prenositeljem da klauzula o upućivanju nije dogovorena privatnopravno u ugovoru o radu?
- ii) U slučaju potvrdnog odgovora na [prvo pitanje, točku (c), podtočku (i)]:

Primjenjuje li se to i u slučajevima kada su prenositelj i preuzimatelj poduzeća unutar iste grupe?

2. Protivi li se članku 16. [Povelje] nacionalno pravilo doneseno radi prijenosa Direktive 77/187 ili 2001/23 koje propisuje da je u slučaju prijenosa poduzeća ili pogona preuzimatelj vezan uvjetima iz ugovora o radu koje je prenositelj privatnopravno i pojedinačno dogovorio s radnikom prije prijenosa pogona kao da ih je sâm dogovorio i kada ti uvjeti određene odredbe kolektivnog ugovora koje se inače ne primjenjuju na radni odnos dinamično čine sadržajem ugovora o radu ako nacionalno pravo za preuzimatelja propisuje i sporazumne i jednostrane mogućnosti prilagodbe tih odredbi?”

O prethodnim pitanjima

- 15 Svojim pitanjima, koje treba razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li se članak 3. Direktive 2001/23 u vezi s člankom 16. Povelje tumačiti na način da se, prilikom prijenosa poduzeća, zaštita prava i obveza koje za prenositelja proizlaze iz ugovora u radu proteže i na klauzulu, koju su prenositelj i zaposlenik privatnopravno ugovorili, u skladu s kojim se njihov radni odnos uređuje i kolektivnim ugovorom na snazi na dan prijenosa, kao i ugovorima sklopljenim nakon tog prijenosa koji ga upotpunjuju, izmjenjuju ili zamjenjuju, ako nacionalno pravo predviđa, u korist preuzimatelja, mogućnosti prilagodbe - sporazumne i jednostrane.
- 16 Na početku valja istaknuti da ugovor o radu može putem ugovornih klauzula upućivati na druge pravne instrumente, osobito na kolektivne ugovore o radu. Takve klauzule mogu, dakle, kao „statičke” klauzule upućivati samo na prava i obveze utvrđene u tekstu kolektivnog ugovora na snazi na dan prijenosa, odnosno, kao „dinamičke” klauzule o kojima je riječ u glavnom postupku također na budući razvoj ugovora koji uključuje izmjene tih prava i obveza.

- 17 U tom je pogledu Sud precizirao, u slučaju „statičke” ugovorne klauzule i u kontekstu Direktive 77/187 da iz teksta potonje ne proizlazi da je zakonodavac Unije namjeravao vezati preuzimatelja drugim kolektivnim ugovorima osim onih na snazi u trenutku prijenosa i, slijedom toga, nametnuti kasnije izmjene uvjeta rada primjenom novog kolektivnog ugovora o radu sklopljenog nakon prijenosa (vidjeti u tom smislu presudu od 9. ožujka 2006., Werhof, C-499/04, EU:C:2006:168, t. 29.).
- 18 Naime, cilj Direktive 77/187 ograničava se na zaštitu prava i obveza zaposlenika na snazi na dan prijenosa, a ne na zaštitu običnih očekivanja, pa time ni hipotetskih koristi koje bi proizlazile iz budućih kolektivnih ugovora (vidjeti u tom smislu presudu od 9. ožujka 2006., Werhof, C-499/04, EU:C:2006:168, t. 29.).
- 19 Iako iz sudske prakse Suda iz prethodne točke ove presude proizlazi da se članak 3. Direktive 2001/23 treba tumačiti na način da ne određuje „dinamičku” koncepciju „statičke” klauzule, Sud je također podsjetio da je značajka ugovora da pripadaju privatnom pravu prema kojem se stranke slobodno obvezuju jedna prema drugoj (presuda od 9. ožujka 2006., Werhof, C-499/04, EU:C:2006:168, t. 23.).
- 20 Međutim, iz teksta Direktive 2001/23 i osobito njezina članka 3. ne proizlazi da je zakonodavac Unije imao namjeru odstupiti od tog načela. Slijedi da Direktivu 2001/23 i osobito njezin članak 3. ne treba tumačiti na način da se njome želi spriječiti, u svakom slučaju, da „dinamička” ugovorna klauzula proizvede učinke.
- 21 Slijedom toga, ako su prenositelj i zaposlenici slobodno ugovorili „dinamičku” ugovornu klauzulu i ako je ona na snazi na dan prijenosa, Direktiva 2001/23 i osobito njezin članak 3, treba tumačiti kao da načelno predviđaju da se ta obveza koja proizlazi iz ugovora o radu prenese na preuzimatelja.
- 22 Međutim, Sud je istaknuo da u slučaju „dinamičke” klauzule Direktiva 2001/23 ne obuhvaća samo zaštitu interesa zaposlenika, već i osigurava pravednu ravnotežu između njihovih interesa i interesa preuzimatelja. Iz toga osobito proizlazi da preuzimatelj, nakon prijenosa, treba biti u stanju provesti prilagodbe i promjene koje su neophodne za nastavak njegove djelatnosti (vidjeti u tom smislu presude od 18. srpnja 2013., Alemo-Herron i dr., C-426/11, EU:C:2013:521, t. 25., i od 11. rujna 2014., Österreichischer Gewerkschaftsbund, C-328/13, EU:C:2014:2197, t. 29.).
- 23 Preciznije, članak 3. Direktive 2001/23 podrazumijeva da, uzimajući u obzir slobodu poduzetništva, preuzimatelj mora imati mogućnost učinkovito ostvariti svoje interese u okviru postupka koji vodi ka sklapanju ugovora u kojem on sudjeluje te mora moći pregovarati o čimbenicima koji određuju promjenu radnih uvjeta njegovih zaposlenika s obzirom na svoju gospodarsku djelatnost u budućnosti (vidjeti u tom smislu presudu od 18. srpnja 2013., Alemo-Herron i dr., C-426/11, EU:C:2013:521, t. 33.).
- 24 U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, te osobito iz samog teksta prethodnih pitanja, proizlazi da dotično nacionalno zakonodavstvo o kojem je riječ u glavnom postupku u korist preuzimatelja predviđa mogućnost da poslije prijenosa dogovorno ili jednostrano prilagodi uvjete rada koji su postojali na dan prijenosa.
- 25 Dakle, treba utvrditi da nacionalno zakonodavstvo o kojem je riječ u glavnom postupku udovoljava zahtjevima koji proizlaze iz sudske prakse iznesene u točki 23. ove presude.
- 26 Budući da je navedena sudska praksa uzela u obzir članak 16. Povelje, nije potrebno ispitivati usklađenost nacionalnog zakonodavstva o kojem je riječ u glavnom postupku s navedenom poveljom.
- 27 Asklepios svakako osporava postojanje odnosno učinkovitost dotičnih mogućnosti prilagodbe. Međutim, u tom je pogledu dovoljno istaknuti da nije na Sudu da se o tome izjašnjava.

- 28 Naime, na sudu je koji je uputio zahtjev, kao jedinom nadležnom, ocijeniti činjenice i tumačiti nacionalno zakonodavstvo (vidjeti u tom smislu osobito presudu od 4. veljače 2016., Ince, C-336/14, EU:C:2016:72, t. 88.).
- 29 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti da članak 3. Direktive 2001/23 zajedno s člankom 16. Povelje treba tumačiti na način da se, prilikom prijenosa poduzeća, zaštita prava i obveza koje za prenositelja proizlaze iz ugovora u radu proteže i na klauzulu, koju su prenositelj i zaposlenik privatnopravno ugovorili, u skladu s kojom se njihov radni odnos uređuje i kolektivnim ugovorom na snazi na dan prijenosa, kao i ugovorima sklopljenim nakon tog prijenosa koji ga upotpunjuju, izmjenjuju ili zamjenjuju, ako nacionalno pravo predviđa, u korist preuzimatelja, mogućnosti prilagodbe – sporazumne i jednostrane.

Troškovi

- 30 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članak 3. Direktive Vijeća 2001/23/EZ od 12. ožujka 2001. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na zaštitu prava zaposlenika kod prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova poduzeća ili pogona u vezi s člankom 16. Povelje Europske unije o temeljnim pravima treba tumačiti na način da se, prilikom prijenosa poduzeća, zaštita prava i obveza koje za prenositelja proizlaze iz ugovora u radu proteže i na klauzulu, koju su prenositelj i zaposlenik privatnopravno ugovorili, u skladu s kojom se njihov radni odnos uređuje i kolektivnim ugovorom na snazi na dan prijenosa, kao i ugovorima sklopljenim nakon tog prijenosa koji ga upotpunjuju, izmjenjuju ili zamjenjuju, ako nacionalno pravo predviđa, u korist preuzimatelja, mogućnosti prilagodbe – sporazumne i jednostrane.

Potpisi